

FADIL ŠARKI

INTERVJU

- Pitaću vas na početku razgovora kakvi su vam utisci sa Trećeg samita fotografa ex Jugoslavije u Leskovcu?
- Da kažem odmah, kao i prošli put, meni je veoma prijatno ovde, pri tom mislim na ljude, na okruženje, kolege fotografe, tako da se ja radujem što sam došao sada. Bilo mi je drago kad me je Radisav pozvao, jer ovo je jedna izuzetna priča da se nekim nadljudskim naporima napravi jedan kulturni događaj, obzirom da svi znamo u kakvom je stanju kultura u ovoj zemlji, na kom nivou i koliko se oni koji imaju novca brinu kako će kultura egzistirati, njima je to poslednja stvar na svetu. A ovde je jedan entuzijazam prevladao među ljudima koje sam upoznao prošle godine, koji pokušavaju da od jednog ovakvog događaja naprave lepu, pravu kulturnu manifestaciju u svakom pogledu. I druženje, i stručna predavanja i izložbe. Sinoć smo videli čak četiri sjajne izložbe, tako da je meni uvek predivno ovde.
- Kakav je značaj ovakvih manifestacija?
- U principu, itekako je važno da fotografi komuniciraju, znate. Glavni sadržaj fotografije je komunikacija. A glavni sadržaj svake ljudske delatnosti je druženje i komunikacija. Ako nestane komunikacija, onda nestane i ljudskosti među nama. Onda se zatvorimo svi u svoje torove, onda neki, neću da upotrebim ružne reči, neki sa neke periferije preuzmu stvari i oni postaju glavni. Mi svi se nekako zatvorimo, odemo i onda nam dođe ovo što nam je došlo. Tako da, sa te strane, važno je druženje, upoznavanje. Evo ja sam sada upoznao dva-tri fotografa o kojima sam čuo, znam njihove radove, ali ih nisam poznao ranije. A s druge strane, ako govorimo o fotografiji, onda je itekako važno da se pomeraju granice viđenja fotografije koje su danas evidentne. Sinoć smo imali predavanje Ivane Tomanović i drago mi je da je Leskovac dobio, moram priznati, jedno sjajno predavanje eminentnog stručnjaka o nečemu što je fotografija danas. Znači, višestruka je korist od ovakvih manifestacija.
- Nizu značajnih priznanja sinoć ste dodali još jedno, članstvo u Foto klubu Leskovac. Šalu na stranu, koliko vam to znači?

- Da, to mi je drago priznanje, znate. Ovo su sve neka stručna kod dobijete nagradu, to je zato što ste fotografisali. A ovo, verovatno, dobijete nagradu zato što ste čovek. To je mene uvek fasciniralo. Taj odnos ljudi, to poznanstvo, to prepoznavanje, ja sam prepoznao to prošle godine među ovim ljudima ovde, prepoznao sam tu srdačnost i gostoprimstvo. I onda sam rekao da je ova sredina interesantna, uzbudljiva je. Foto klubovi u Beogradu su postali veoma bleedi, nisu mesto za druženje, vlada jedna vrlo loša atmosfera, iskreno, ne družimo se. Ja ne znam da li znate za podatak da se u Beogradu održi mnogo, mnogo foto izložbi, a na izložbe dođe 20-30 ljudi. A Beograd, ja mislim, ima 300-400 fotografa. To je kao kada bi neki književnik rekao „Ja ne čitam ništa, čitam samo svoje knjige“. Tako i fotografi, oni samo gledaju svoje fotografije. Tako da, s te strane mi je sjajno što sam ovde i što ću biti sve više, eto radujem se tome.
- Ponikli ste iz čuvenog Foto kluba Beograd, jel' tako?
- Da, bio sam tamo dugo godina, negde od 2000. godine. Taj Foto klub je tada obnovljen ponovo s velikim entuzijazmom nekoliko ljudi i to je bilo sjajno, jer je on prestao da radi jedno 10-15 godina u ono crno vreme, sivo vreme, već kako hoćete. Neki ljudi su pokrenuli stvar, u jednom trenutku je ponovo bilo 60 ljudi u tom Foto klubu. Međutim, ta naša priča, ta zavidnost, ta svađa, ta netolerancija, odjednom je učinilo da se ljudi osipaju. Sada taj Foto klub ne znam da li ima deset članova, koji se u nekoj prostoriji malo družu, i opet ništa. Svi oni koji su bili 2000. godine, nikog skoro nema. Izgleda da su to recidivi svega ovog što nam se dešava, ali i sami smo krivi. Niko neće da malo podmetne leđa, kao što evo ovde ljudi rade. Onda bi se nešto dešavalo, a ovako svi gledaju svoje obaveze. To je fotografija, zašto se baviš time? Žao mi je, divan je to bio Klub, značajan za srpsku fotografiju, danas to više nije tako.
- Poznato ste ime na našoj fotografskoj sceni, kako su izgledali vaši počeci, šta smatrate početkom svog profesionalnog angažmana?
- Danas, ovih poslednjih dvadesetak godina, fotografi više nisu, uslovno rečeno, profesionalci, jer nije vreme za tako nešto, obzirom da od fotografije ne može da se živi. Mi svi koji radimo živimo za fotografiju. Ja sam počeo kao planinar, ja sam pasionirani planinar. I onda naravno, ako iko ima aparate za fotografisanje, imaju planinari. I to je bilo tako,

priroda, priroda, priroda... Onda, tako pošaljete neku fotografiju i onda dobijete neku nagradu, vidite da to neko ceni, onda vas to povuče malo. I tako je krenulo. Međutim, priroda je i dalje, naravno, meni zanimljiva, mislim da je to za mene najvažnija stvar, ali ne fotografišem toliko. Sada sam se, poslednjih sedam-osam godina, okrenuo fotografijama ulice, ljudi, life fotografiji, nekim socijalnim temama, nečemu što je stvar angažovanog fotografa. Tako da sam sada u toj priči sve više. Ja dosta radim, zaista. Malte ne, ako prođe jedan dan kada ne izađem na ulicu, onda to nadoknadim sutradan. Tako da je to važno, morate raditi dosta. Ja imam mnogo fotografija. Na fotografske konkurse nikada nisam poslao istu fotografiju, jer imam toliko fotografija. Ne želim da budem isključiv da kažem da sam ja uvek u pravu, ali imate fotografe koji na deset konkursa šalju iste fotografije. Pa, čekaj, jel' radiš ti još nešto? Ja stvarno živim za fotografiju i mene to raduje.

- Šta je za vas fotografija?
- Pa, da vam kažem, danas i juče. To je pitanje koje bi moglo da se podeli na dve faze. Danas je to medijum koji će postati meta medijum, kao što neko reče sve će jednog dana postati fotografija. Ne postoji ništa što više nije fotografija. Za mene je to jedna priča. Za mene je to, pošto sam ja dokumentarista, priča o ljudima, zamrznuti trenutak jednog događaja koji se sad desio i nikad se neće ponoviti. Kao što kažu, taj događaj se završio, ali je fotografija nastavila da živi u sećanju. Ostala je tu i ljudi je, naravno, konstantno gledaju i mogu da naprave neku svoju viziju, neku svoju simboliku itd. Za mene je fotografija izuzetan dokument, to je za mene pre svega. Za mene je to život.
- Pomenuli ste da vas zaokupljaju ljudi. Kako biste nam predstavili svoju kolekciju „Susret sa Amerikancima“, kako je ona nastala?
- Da, to je vrlo zanimljiva priča i veoma duga, pokušaću da je skratim. Počeo bih od reči stereotip, svi mi gajimo stereotipe, mi imamo strašan stereotip o Americi. Naravno, zato što nemamo vremena da se udubimo, a vuku se i neki koreni. To je zemlja ogromna pre svega, to je teško pojmiti. To je zemlja koju ne možete da obiđete za jedan ljudski život. S druge strane, to su ljudi. Ljudi koji su došli iz svih krajeva sveta da ostvare neki svoj san, većinom, neki jesu, neki nisu, naravno. Ostavimo politiku na stranu, to me ne interesuje, time se ne bavim. Ali ljudi, ja

nisam sreo predusretljivije ljude, možete mi verovati. Osim u nekim kaubojskim zemljama, kao što je Montana, oni su kauboji. U ovim urbanim sredinama, verujte, to su ljudi s kojima možete evo ovako kao vi i ja da sednete da pričate. Ja sam tad kupio Nikon D300, to je bio aparat koji se tad pojavio, bio je vrlo interesantan. Mene su u Njujorku desetine ljudi zaustavljali „A, imate Nikon D300, 'ajde da pričamo“ i sednemo, razgovaramo. Vrlo su predusretljivi. Ja nikada nisam imao problem. Ja sam napravio hiljade fotografija, nikada nisam imao problem što sam slikao nekoga. Nikad mi niko nije rekao „Ne želim da me slikate, nemojte da me slikate, nije u redu“. Ne, samo se nasmeješ i OK. Ta priča me je fascinirala, jer za nas je najveći problem slikati ljude. Ljudi ne vole da se slikaju, ja to razumem, i ja ne volim. To je neka vrsta voajerizma, da vi iz prikrajka u nekim situacijama nekog gledate, a on to ne želi. Jer on izgleda drugačije, pri tom možete slikati nekog ko je na nekom tajnom sastanku, nekog ko ima neku drugu osobu koju voli i vi ga slikate, nije prijatno, naravno. Ali je tamo za mene ta atmosfera bila potpuno očaravajuća. Ja sam fotografisao, fotografisao iscrpljujuće. I moram vam reći, za razliku od Pariza, ja sam slikao i Pariz, to je kao nebo i zemlja. U Parizu vas mrze kad fotografišete. Ljudi se sklanjaju, ljute se, zato sam u Parizu najmanje slikao ljude. Slikao sam strukturu, arhitekturu, i ljude, tamo negde neke senke, individue koje se gube. Tako da s te strane, to je moja poruka ljudima, fotografima i običnom svetu, Amerika nije ono što mi čujemo. I još jedan podatak, ja sam jedno veče zaglavio u Harlemu, svi mi znamo šta je Harlem. Da li verujete da sam u deset sati prolazio Harlemom, nije mi bilo prijatno, ali ništa se nije desilo. Odjednom vidim dva crnca, ne znam gde mi je metro, pitam, oni kažu „Tu vam je iza ćoška, a odakle ste vi?“- „Iz Srbije“- „Gde je to?“ Ja objasnim, oni kažu „Vi ste fotograf, dođite sutra da nas slikate, mi imamo jedan veliki događaj“. To su Afroamerikanci iz Kenije, imaju neki događaj u Central parku. Bilo je fantastično. Bilo je neverovatno, žene u nošnjama, ponele su tradicionalnu odeću, ali zato vidite i firmirane naočare, zlatne mindiše, patike, sandale, vrlo interesantno. Meni je to ostalo u sjajnoj uspomeni. Drago mi je što je ta izložba vrlo dobro prihvaćena. Meni je Američka ambasada kasnije pomogla za izložbu, nisu imali pojma da sam to radio, otišao sam i pokazao, oni su rekli „Ovo je sjajno“. Zamenik ambasadora

koji je otvarao izložbu je rekao „Ja vam čestitam, jel’ znate da ja od ovoga gde ste vi bili u Americi, polovinu nisam video“. A ja sam, zaista, dosta obišao, deset država, 50 hiljada kilometara, bio sam u Jeloustonu, Floridi, Kaliforniji, skupio sam sve te slike i one su za mene vrlo pozitivne. Naravno, mogao sam da slikam i narkomane i ostalo, ali ne želim. Protiv toga sam da kad odem u drugu zemlju slikam ružnu stranu, ne želim. Kao što ne volim kad dođu ovde fotografi, a dolaze stalno, i slikaju samo ružno u Srbiji. To mi je ružno. Imaš ti svoju zemlju, slikaj tamo. Ja ću slikati ovde, ja ću se boriti protiv toga. Ajde ti nađi nešto lepo, a ima toga u Srbiji. Ne, svi dođu i slikaju ružno. Nema mesta na svetu da nema i lepog i ružnog. Inače, ja slikam optimističke slike, meni stalno kažu „Ti gledaš lepo“. Ne lepo u smislu fotografije, nego ljude, život... Ja pokušavam da budem optimističan. Život je optimizam. Dosta je pesimizma, ima ga previše.

- Dakle, otkrivajte lepotu, pored koje možda i prolazimo, a ne opažamo je. To je lepo, to rade mnogi fotografi i mnogi drugi umetnici u svojim medijima. Pomenuli ste maločas Pariz, Grad svetlosti iz vaše vizure je, takođe, razbijanje stereotipa?
- Grad svetlosti više to nije. Pariz više nije ono što je bio nekada. To je jedan megalopolis u koji dođu milioni turista, pogotovo sada kako se otvorio Daleki Istok, kako se otvorila Rusija itd. Vi u jednom trenutku pomislite, ako zanemarite arhitekturu, da ste u Pekingu, u Kini. Ja razumem, ako živite u nekom gradu a stalno milioni turista dolaze, vas to nervira. Parižani su neprijatni. Vi u Parizu možete da kažeta dobio sam zgoditak ako vam se nasmeje neko. Nema toga. Pariz jeste grad mode, ali to je zatvorena priča, to nije za nas. Pariz je arhitektura, nedvosmisleno, jedan jedinstveni grad sa muzejima, tu možete naći zaista sjajne stvari. Ali, slikati ljude, to ne možete. I s druge strane, ja sam video potpuno drugačije, moja izložba uopšte ne podseća na Pariz, sem nekih detalja. Ja sam stekao taj utisak i za mene je Pariz jedan megalopolis gde su se ljudi izgubili potpuno, gde više ne komuniciraju. Znae, drugo je to kada vi doživite ljubav u Parizu. Iskreno, evo ovde doživite ljubav, pa je sjajno. Zašto morate ići u Pariz, razumete? Svugde je lepo kad nekog volite. Na ovoj klupi, na primer.
- Kako ocenjujete fotografsku scenu u Srbiji danas?

- Ona je dosta tradicionalna, ne zato što mi nemamo dobre fotografe, imamo izuzetne fotografe, ali zato što fotografija nije cenjen zanat u ovoj zemlji. Nije komercijalna u smislu da ljudi mogu da žive od toga, da mogu da prodaju svoj rad, jer mukotrпно rade. I onda, s te strane, sve što se dešava u društvu reflektuje se i na fotografiju. Ne može ona da se izuzme iz celog ovog miljea. Mislím da je dosta tradicionalna, ali se granice pomeraju i to mi je drago. Postoje neki ljudi, neke grupe, ima u Beogradu jedna sjajna grupa „Kamerades“, oni imaju svoj sajt, to su fotografi koji rade za neke novine, koje bedno plaćaju, oni su se udružili, to su dokumentaristi koji sjajno to rade na novi način i pomeraju granice. Imam primedbu na konkurse fotografske koji su za mene potpuno pogrešni i komercijalni su i to nije u redu. Ja sam skoro pisao neki članak u časopisu Refoto o tome i kolege se ljute na mene, jer je ljudima danas stalo, to je neverovatno, da pošalju fotografiju 1200x800 piksela. „Neka ide, to je digitalna priča, dobiću bodove. Ti bodovi mi omogućavaju da na listi budem poznati autor.“ I vi imate danas, ako date 2000-3000 evra na konkurse godišnje, pazite, onda dobijete 3000-4000 bodova, i vi ste najbolji autor u Srbiji. To nema veze s fotografijom. Fotografija je izlaganje. Fotografije su izložbe, fotografije su knjige, nisu ti pikseli na ekranima monitora. Eto tako, toga je sve više, ali ja ne učesvujem u tome kao i mnoge kolege.
- Ostvarili ste zanimljivu saradnju sa Svetlanom Dingarac, kakvo je to bilo iskustvo?
- Da, to je bilo interesantno iskustvo. Jedne godine, ja idem po Grčkoj, išao sam sam i pošto smo mi zaista prijatelji, kolege, dugo se znamo, ja je pozovem. Ona voli Grčku ali nikad nije bila. Idemo tamo pa ćemo da slikamo neko more, stene. I zaista je počelo tako. Slikamo more, stene, ali kao da su i u meni i u njoj postojala pitanja koja nismo otkrivali. I kao u filmovima, odjednom, okrenemo se i u istom trenutku kažemo „A zašto ne bismo slikali aktove?“ Ja kažem da nemamo model, znao sam da imamo, ali ne mogu da kažem. Ona kaže „Pa, imamo, ali imam problem, ja bih htela i ja da fotografišem“. „Ništa“, kažem ja,“ radićemo nešto novo što niko u Srbiji još nije uradio, dva fotografa, jedna fotografija, slikaćemo zajedno, ti ćeš biti model“. I tako smo i uradili. Jer danas tehnika omogućava da možete da ostavite foto aparat na stalku, da ga

programirate i on fotografiše sam, pa mogu i ja da se ubacim u scenu, kao što sam se ubacio na mnogim fotografijama. A kada ona ode bilo bi mnogo smešno da smo prikazali kako ja izigravam modela, naravno obučen, ona gleda da li je to dobro, onda ona ode, pa se skine i onda ja fotografišem. To je zajednička priča i sjajno je prošla, meni je drago, objavljena je i u Refotu kao naš portfolio. Mada, ja nikada nisam slikao akt, ovo je prvi put da slikam akt, ali valjda to dođe samo od sebe. Mi mislimo da napravimo izložbu i neku knjigu. Moguće da napravimo i drugi deo te priče, videćemo.

- Šta vas očekuje u bliskoj budućnosti?
- Da radim, da i dalje radim ne osvrćući se na dnevnu priču o kojoj sam i sad nešto rekao da je fotografija potpuno zanemarena ovde. Pokušavaću da tu priču malo izvučem iz tog miljea. Volim te kontakte, volim ta druženja, jer to omogućava da se izvučete negde, da neko vidi vaše fotografije. Naravno, radiću i dalje tu moju priču, s tim što, moram priznati, neću raditi toliko puno. Radiću neke male projekte, znači usredsredite se na neki cilj i to radite godinu-dve dana. Ja nemam to ekskluzivno zadovoljstvo da imam mnogo vremena za tako nešto, neki ljudi rade po deset godina, ja nemam vremena, moraću da skratim. Radiću neke projekte, naravno priča će biti ista, ulice, ljudi...angažovana fotografija.
-
- Razgovor vodila Ivana Ristić